

Hoe maak je een zin vragend?
Dat wordt uitgebreid beschreven
in de naslagwerken. Toch ont-
dekten wetenschappers onlangs
een nieuwe manier.

MARC VAN OOSTENDORP

Een vraag stellen we op welke manier precies?

Een vraag stellen – hoe doe je dat? In het Nederlands zet je meestal het bevroagde zinsdeel vooraan, onmiddellijk voor het werkwoord. Dus de vraag die hoort bij ‘Petra haat pinda’s’ luidt: ‘Wat haat Petra?’ ‘Ik hou van jou’ bevroag je als: ‘Van wie hou je?’ En de vraag die hoort bij ‘Je doet dat zo’ is: ‘Hoe doe je dat?’

Echo

Maar er zijn meer mogelijkheden. Soms kun je ook een vraag stellen terwijl je het vraagwoord achter in de zin laat staan:

- Petra haat wat?
- Jij houdt van wie?
- Je doet dat hoe?

Dan heeft de vraagzin de woordvolgorde van een gewone zin, maar door het vraagteken en de intonatie wordt het een vraag. Je maakt zo’n zin bijvoorbeeld wanneer je de ander niet goed hebt gehoord (‘Petra haat pinda’s’ – ‘Petra haat wát?’). Die manier van vragen stellen noemen we een ‘echo’.

Niet altijd duidt zo’n woordvolgorde op een echo. Dat ontdekten de Amerikaans-Oostenrijkse taalkundigen Jonathan Bobaljik en Susi Wurmbrand. In

een recent wetenschappelijk artikel beschrijven ze hoe de vraagwoordgroep soms ook blijft staan als je vraagt naar informatie die nog niet eerder ter sprake is geweest:

- Ik ben vorige week naar Patmos gegaan.
- Jij bent om welke reden naar Patmos gegaan?
- Dan vragen we dat aan hun partners.
- En deze partners bereiken we op welke manier?
- Ik had niet veel geld, dus heeft meneer Jansen me geholpen.
- En deze hulp duurt nu al hoeveel jaar?

Volgens Bobaljik en Wurmbrand komt deze constructie in ieder geval voor in het Duits, IJslands en Nederlands. Ik vermoed dat ze vooral in de spreektaal te horen is. Daar werkt ze goed, omdat dit soort zinnen in de uitspraak een specifieke nadruk moeten krijgen (‘... duurt nu al hóeveel jaar?’).

Precies

In de zin: ‘Ik weet niet om welke reden jij naar Patmos bent gegaan’ is ‘om welke reden jij naar Patmos bent gegaan’ de bijzin. De

auteurs wijzen erop dat de nieuw ontdekte manier om vragen te stellen in zo’n bijzin niet werkt. De volgende zin is bijvoorbeeld niet grammaticaal:

- Ik weet niet of/dat jij om welke reden naar Patmos bent gegaan?

Bij echo’s is dat best mogelijk:

- Ik weet niet of ik wel naar Patmos ga.
Jij weet niet of je wel wáárheen gaat?

Aan de andere kant is er geloof ik wel een overeenkomst met die echo’s. Een sleutel daarvoor is dat alle voorbeelden hierboven beter worden als je er het woord *precies* aan toevoegt: ‘Jij bent om welke reden precies naar Patmos gegaan?’ De ander heeft daarnet weliswaar helemaal geen reden genoemd, maar met deze manier van vragen vestig je de aandacht op die omissie: je doet net alsof je niet hebt gehoord welke reden of manier of hoeveelheid jaar er werd genoemd, en daarmee laat je merken dat zo’n reden, manier of hoeveelheid er toch op zijn minst zou moeten zijn. En dat die maar beter goed kan zijn. <